

Justitiedepartementet
Ju2025/02525

SOU 2025:111 Rättssäkerhetens pris

Kammarrätten har, utifrån de utgångspunkter som domstolen har att beakta, följande synpunkter på förslagen.

Modernare regler om ersättning för tidsspillan (avsnitt 6.3)

Kammarrätten har inga invändningar mot förslaget. Det synes dock osäkert om ett införande av föreslagen definition kommer att få någon egentlig effekt eftersom vad som utgör ersättningsgill tidsspillan redan är definierat i praxis och i princip överensstämmer med förslaget i betänkandet.

En differentierad timkostnadsnorm (avsnitt 6.4)

Kammarrätten har inga invändningar mot förslaget. Det kan dock tilläggas att en sådan förändring sannolikt medför att i vart fall förvaltningsdomstolar i större utsträckning än idag kommer att behöva behandla frågor om att avvika från timkostnadsnormen vid beslut om ersättning till andra rättsliga biträden än advokater. Detta eftersom det i förvaltningsdomstol förekommer ett stort antal erfarna offentliga biträden som inte arbetar vid en advokatbyrå.

En digital hantering av kostnadsräkningar (avsnitt 6.6)

Kammarrätten tillstyrker förslaget.

Innehållet i kostnadsräkningar (avsnitt 6.7.1)

Kammarrätten har inga invändningar mot förslaget men vill tillägga följande. En differentierad timkostnadsnorm medför enligt utredningen att Domstolsverket bör införa en differentiering av timersättning för tidsspillan. I det föreslagna nya stycket i 20 § rättshjälpsförordningen (1997:404) anges att det av kostnadsräkningen ska framgå vem som har utfört det arbete som tas upp i räkningen. Med anledning av utredningens uppfattning gällande en differentiering av timersättning för tidsspillan bör det i nämnd bestämmelse anges att det av räkningen ska framgå vem tidsspillan avser.

Bör rättens ersättningsbeslut särskiljas från domen? (avsnitt 6.9)

Kammarrätten instämmer i utredningens förslag om att rättens beslut om ersättning till rättsliga biträden även fortsättningsvis bör meddelas i samband med dom.

Skyndsam handläggning av överklagade förhandsbesked till distansbiträden (avsnitt 6.14)

Kammarrätten instämmer i utredningens förslag om att det bör införas ett skyndsamhetskrav vid prövning av ett överklagat positivt förhandsbesked. I praktiken sker det säkert oftast även idag men det är positivt att ett skyndsamhetskrav införs i lag.

Rättens domförhet i ersättningsfrågor (avsnitt 7.5.2)

Kammarrätten tillstyrker förslaget.

Rättegångskostnader i förvaltningsprocessen och i domstolsärenden (avsnitt 12)

Rätt till rättegångskostnader från det allmänna

Kammarrätten instämmer i utredningens bedömning att rätten till ersättning bör provas inom ramen för förvaltningsmålet och att rätten till ersättning inte enbart bör baseras på att den enskilde vinner bifall till sin talan. Kammarrätten instämmer också att det är rimligt att ha en mer generös rätt till ersättning än vad som kan sägas utgöra en minimnivå. Följande kan noteras vad gäller den föreslagna utformningen.

Förslaget till 40 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) är generellt utformat och överlämnar därför i hög grad till rättstillämpningen att avgöra under vilka förutsättningar som en enskild har rätt till ersättning för sina rättegångskostnader. Såsom förslaget är formulerat, i del t.ex. att det ska vara *oskäligt* att den enskilde själv ska stå kostnaden, kommer det potentiellt att medföra att domstolarna i stor utsträckning och i ett stort antal mål kommer att beslut om rätt till ersättning så fort målet är av en komplexare karaktär och den enskilde vinner helt eller delvis bifall till sin talan. Det kan därför ifrågasättas om de beskrivna konsekvenserna av den föreslagna regleringen är tillräckligt belysta. Enligt kammarrättens uppfattning skulle det ha varit värdefullt att djupare analysera det finska kostnadssystemet där en relativt generös rätt till ersättning kombineras med avgifter och vilka effekter införandet av ett sådant system skulle få.

Kammarrätten anser att frågan om möjlighet till ersättning för rättegångskostnader i s.k. enpartsmål, t.ex. mål om resning och återställande av försutten tid samt mål om rätten att ta del av allmän handling behöver utredas ytterligare. Det kan även i sådana mål tänkas att en enskild har haft kostnader som varit befogade även om det allmänna inte är part.

Kammarrätten anser att utredningen saknar en egentlig analys av effekterna på enpartsmål utifrån den föreslagna modellen för ersättning där det krävs en allmän eller annan enskild part för ersättning.

Rätt till rättegångskostnader från enskild part

Kammarrätten avstyrker förslaget om att i förvaltningsprocesslagen införa bestämmelser att rätten, i ett mål där enskilda är motparter till varandra, får förpliktiga den förlorande parten att ersätta den vinnande parten för dennes rättegångskostnader. Allmänna förvaltningsdomstolar handlägger en stor mängd mål där enskilda motparter förekommer och där den enskilde har

ställning som motpart till följd av en myndighets beslut.¹ Bestämmelsens utformning innebär att den kan tillämpas i samtliga förvaltningsmål även om det egentligen inte synes vara utredningens avsikt. Det framstår som otillräckligt analyserat vad effekterna blir av att en sådan part i förekommande fall ska kunna åläggas att ersätta den vinnande parten för dennes rättegångskostnader. En generell reglering framstår därför inte som lämplig. För de tvåpartsmål där motparten är ett privaträttsligt subjekt som har fattat ett offentligrättsligt beslut bör detta snarare regleras genom att de jämföras med en offentlig part. För det fall en reglering avseende rättegångskostnader mellan enskilda bör införas i vissa måltyper bör det regleras i relevant speciallagstiftning.

En stärkt rätt till rättshjälp i förvaltningsmål (avsnitt 13.8.7)

Utredningen föreslår att ett nytt andra stycke i 7 § rättshjälpslagen (1996:1619) införs med anledning av att möjligheten till rättshjälp i förvaltningsdomstol bedöms alltför snäv och att rättshjälp bör kunna utgå i fler situationer än idag. Kammarrätten har inga invändningar mot den slutsatsen. Den avsedda förändringen kan dock inte utläsas av det föreslagna styckets utformning och utredningen saknar i stort belysande exempel i sammanhanget. Förändringen riskerar därför att inte få det genomslag i förvaltningsmål som utredningen eftersträvar.

Remissvaret har beslutats av kammarrättslagmannen Anders Odmark, kammarrättsrådet Annika Åhlin och tf. kammarrättsassessorn Sara Olsson (föredragande).

Anders Odmark

Sara Olsson

¹ Exempelvis en rad olika mål där beslutande myndighet är länsstyrelsen samt mål om folkbokföring, bouppteckning och underhållsstöd.